

УДК: 342.951:342.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.45>

ДЕРЖАВНИЙ ВИКОНАВЕЦЬ - ЯК ГАРАНТ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ, ЩО НАБРАЛО ЗАКОННОЇ СИЛИ

Логвиненко М.І.,

к.ю.н., доцент кафедри

адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

Висоцький А.І.,

студент магістратури

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

Логвиненко М.І., Висоцький А.І. Державний виконавець - як гарант виконання судового рішення, що набрало законної сили.

Стаття присвячена дослідженню питання виконання судових рішень державним виконавцем, що є актуальним як в Україні, так і за її межами. Авторами було розглянуто й аргументовано основні особливості повноважень державного виконавця як гаранта виконання судових рішень. В статті проаналізовано місце та роль державного виконавця в системі контролю та нагляду за заходами адміністративного примусу. Розглянута проблематика правового статусу державного виконавця. Здійснено аналіз приписів чинних нормативно-правових актів, які визначають права та обов'язки державних виконавців.

Узагальнено основні проблеми які виникають під час виконання державним виконавцем своїх обов'язків. Акцентується увага на практиці державної виконавчої служби щодо виконання судових рішень, що набрали законної сили. Додатково розглядається діяльність приватного виконавця задля більш глибокого аналізу відмінностей між діяльністю державних та приватних виконавців. Виділено основні відмінності та подібності між діяльністю даних виконавців. Узагальнено основні завдання державної виконавчої служби, державних виконавців та приватних виконавців.

Розглянуто правовий статус державного виконавця в Україні, звертається увага на правового регулювання безпосередньо процесу виконання судового рішення. Охарактеризовано законопроекти, закони та інші нормативно-правові акти які регулюють дану сферу. Проведено дослідження щодо того на підставі яких виконавчих документів підлягають примусовому виконанню рішення державними виконавцями та розглянуто їх особливості.

Зроблено висновок про завдання та проблематику яка пов'язана з виконанням судових рішень, а також про роль державного виконавця в данному процесі в порівнянні с приватним виконавцем. Приділено значної уваги дослідженню питання соціально-правового забезпечення громадян які стали учасниками виконавчого провадження.

Проаналізовано та досліджено питання правової відповідальності державного виконавця як державного службовця України у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Ключові слова: державний виконавець, виконання судових рішень, державна виконавча служба, виконавче провадження.

Logvynenko M.I., Vysotskyi A.I. The state executor - as a guarantor of the execution of a court decision that has entered into force.

The article is devoted to the study of the issue of execution of court decisions by the state executor, which is relevant both in Ukraine and abroad. The authors considered and argued the main features of the powers of the state executor as a guarantor of the execution of court decisions. The article analyzes the place and role of the state executor in the system of control and supervision of administrative coercion. The issue of the legal status of the state executor is considered. An analysis of the requirements of current regulations that define the rights and responsibilities of state executors.

The main problems that arise during the performance of public duties by the state executive are summarized. Emphasis is placed on the practice of the state executive service on the execution of court decisions that have entered into force. In addition, the activities of private performers are considered for a more in-depth analysis of the differences between the activities of public and private performers. The main differences and similarities between the activities of these performers are highlighted. The main tasks of the state executive service, state executors and private executors are generalized.

The legal status of the state executor in Ukraine is considered, attention is paid to the legal regulation of the process of execution of a court decision. The bills, laws and other normative-legal acts regulating this sphere are characterized. A study was conducted on the basis of which executive documents are subject to enforcement of decisions by state executors and considered their features.

The conclusion is made about the tasks and issues related to the execution of court decisions, as well as the role of the state executor in this process in comparison with the private executor. Considerable attention is paid to the study of social and legal security of citizens who became participants in enforcement proceedings.

The issue of legal responsibility of a state executor as a civil servant of Ukraine in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services is analyzed and researched.

Key words: state executor, execution of court decisions, state executive service, enforcement.

Постановка проблеми. Виконання рішення суду є невід'ємною частиною права на справедливий суд. На всій території України судові рішення є обов'язковими до виконання, після того як було винесено судові рішення, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, суд видає один виконавчий лист. Виконавчі дії провадяться державним виконавцем, який в свою чергу є представником влади, саме тому перед ним стоїть завдання вжити всіх передбачених законодавством заходів для практичного втілення у життя положень Конституції України. Тому основним питанням є те, чи дійсно державний виконавець є гарантом виконання судових рішень. Для цього має сенс вивчити всі аспекти які на це вказують.

Метою статті є дослідження законодавчо закріплених повноважень та ролі державного виконавця під час виконання судових рішень, особливостей які виникають в данному процесі, а також дослідження засад діяльності та відповідальності державного виконавця.

Виклад основного матеріалу. Основою правової діяльності органів державної виконавчої служби, державних та приватних виконавців є Конституція України [1]. Статтею 124 Конституції України передбачено, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Розглядаючи державного виконавця як гаранта виконання судового рішення яке набрало законної сили варто зазначити, що під час виконання своїх обов'язків він повинен спиратись на конституційні принципи. Саме тому він повинен здійснювати свою діяльність на принципах верховенства права, незалежності, законності, справедливості, диспозитивності, співмірності заходів примусового виконання рішень та його обсягу вимог за рішенням. Державний виконавець повинен здійснювати свою професійну діяльність сумлінно, не розголошувати в будь-який спосіб професійну таємницю, поважати інтереси стягувачів, боржників, третіх осіб, та не принижувати їх гідність [2]. Дотримання основних принципів як Конституції України так і виконавчого провадження є основним завданням виконавця.

Державний виконавець перебуває під захистом закону. Держава гарантує захист здоров'я, честі, гідності, житла, майна державних виконавців та членів їх сімей від злочинних посягань та інших протиправних дій. Образа державного виконавця, опір, погроза, насильство, інші дії, які перешкоджають виконанню покладених на нього обов'язків, тягнуть за собою як адміністративну, так і у випадках і порядку, передбачених законом, – кримінальну відповідальність. Державні виконавці, які потребують поліпшення житлових умов, забезпечуються житлом у першочерговому. Кабінет Міністрів України встановлює порядок та умови страхування державних виконавців. Фінансування і матеріальне забезпечення діяльності державних виконавців здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Відповідно до Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», державними виконавцями є керівники органів державної виконавчої служби, їхні заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці органів державної виконавчої служби. Основних їх завданням є своєчасне, повне та неупереджене виконання судових рішень які набули законної сили [3]. Згідно чинного законодавства державний виконавець є представником влади, який діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом, з чого можна зробити висновок, що державна виконавча служба, та саме державний виконавець є гарантом за виконанням та реалізацією судових рішень.

Законом забороняється втручання державних органів, органів влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб у діяльність державного виконавця, приватного виконавця з примусового виконання рішень, що дає можливість виконавцям прозоро та неупереджено виконувати свої обов'язки які передбачені законодавством України.

Виконання рішення суду здійснюється органом державної виконавчої служби у порядку, передбаченому Законом України «Про виконавче провадження», та розпочинається з відкриття виконавчого провадження постановою державного виконавця й воно має бути виконане в найкоротший строк. Варто підкреслити, що учасником виконавчого провадження є все ж таки державний виконавець, а не орган ДВС, що в свою чергу надає виконавцю ще більшої значущості. Безпосередньо примусовому виконанню державними виконавцями підлягають рішення на підставі даних виконавчих документів:

- виконавчих листів та наказів, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України;
- судові накази;
- ухвал, постанов судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом;
- виконавчих написів нотаріусів;
- посвідчень комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій;
- постанов державних виконавців про стягнення виконавчого збору, постанов державних виконавців чи приватних виконавців про стягнення витрат виконавчого провадження, про накладення штрафу, постанов приватних виконавців про стягнення основної винагороди;
- постанов органів або посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- рішень інших державних органів та рішень Національного банку України, які законом визнані виконавчими документами;
- рішень Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», а також рішень інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України;
- рішень чи постанов суб'єктів державного фінансового моніторингу їх уповноважених посадових осіб, якщо їх виконання за законом покладено на органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень [3]. В свою чергу державний виконавець не може виконувати рішення суду, в тих випадках коли боржником або стягувачем є він сам або близькі йому особи.

У Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», вказано, що рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції, та порядок виконання. Рішення визначається цим Законом, Законом України «Про виконавче провадження». Також вказується, що на державного виконавця покладаються обов'язки щодо виконання рішення суду [4].

Варто зазначити, що державні виконавці відіграють важливу роль у захисті прав і свобод людини та громадянина, адже вони наділені значними повноваженнями в цій сфері. Під час виконання рішень виконавець має право на доступ до інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної, яка міститься в державних базах даних і реєстрах, у тому числі електронних. Порядок доступу до такої інформації з баз даних та реєстрів встановлюється Міністерством юстиції України разом із державними органами, які забезпечують їх ведення.

Відповідно до Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» держава гарантує виконання рішення суду державною виконавчою службою про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є державний орган, державні підприємство, установа, організація та юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства [5]. Відповідно дана стаття прямо вказує на те що державний виконавець виступає гарантом виконання судових рішень.

Потрібно відзначити, що приватний виконавець обмежений у деяких діях, порівняно зі спектром прав працівника ДВС, а саме державним виконавцем, що наділяє останнього більшим переліком дій які можна використовувати для того щоб виконати судові рішення. Це звичайно, надає державному виконавцю спектр повноважень, які дають можливість говорити про те, що все ж таки державний виконавець може виконати більше дій, ніж приватний виконавець і відповідно перший може вважатись гарантом виконання судових рішень більше ніж останній.

Особливість діяльності сучасних виконавців полягає у питанні забезпечення захисту та порядку

взаємодії між суб'єктами, уповноваженими на примусове виконання. Соціально-правове забезпечення громадян які стали учасниками виконавчого провадження забезпечуються численними гарантіями, закріпленими у Законах України, а також в інших актах законодавства України.

До таких як зазначав професор М.Штефан зокрема, належать такі:

- функціонування загальних, міжгалузевих принципів, на яких побудована діяльність державних виконавців та учасників виконавчого провадження;
- обов'язок державного виконавця здійснювати надані йому права в точній відповідності із законом і не допускати у своїй діяльності порушення прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб – учасників виконавчого провадження й інших осіб;
- обов'язок державного виконавця роз'яснити особам, які беруть участь у виконавчому провадженні та залучаються до проведення виконавчих дій, їх права і обов'язки, відповідно до їх визначення в Законі;
- оскарження особами, які беруть участь у виконавчому провадженні дій і бездіяльності державного виконавця;
- контроль і нагляд за законністю виконавчого провадження, тощо [6].

Державний виконавець при вчиненні протиправних дій під час виконання своїх обов'язків як державний службовець несе відповідальність згідно Закону України «Про державну службу» та Кримінального кодексу України [7].

За невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених Законом України «Про державну службу» та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності у порядку, встановленому Законом України «Про державну службу»

Матеріальна та моральна шкода, заподіяна фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави. Держава в особі суб'єкта призначення має право зворотної вимоги у розмірі та порядку, визначених законом, до державного службовця, який заподіяв шкоду. У разі застосування зворотної вимоги державний службовець несе матеріальну відповідальність тільки за шкоду, умисно заподіяну його протиправними діями або бездіяльністю.

Кримінальна відповідальність настає за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

До таких злочинів відносяться:

- зловживання владою або службовим становищем;
- зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги;
- службове підроблення;
- службова недбалість;
- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;
- провокація підкупу [8].

Тобто державні виконавці несуть дисциплінарну відповідальність, а у разі вчинення під час виконання службових обов'язків діяння, що має ознаки злочину чи адміністративного правопорушення, кримінальну чи адміністративну відповідальність в порядку встановленому законом. Це говорить про те, що хоча державний виконавець й має дуже великий спектр повноважень, але якщо буде зловживання цими повноваженнями, то він буде за це нести відповідальність.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене можна прийти висновку, що важливість діяльності державних виконавців полягає в тому, що вона спрямована на виконання важливих функцій в державі, тобто підвищення ефективності судової системи України, забезпечення економічної та правової стабільності держави та кожного окремого громадянина та інших суб'єктів.

Державний виконавець є посадовою особою та гарантом виконання судових рішень яка наділена доволі великим переліком державно-владних повноважень і правомочна представляти інтереси держави у сфері виконавчого провадження.

В даній науковій статті розглянута проблематика правового статусу державного виконавця. Будучи суб'єктом виконавчого процесу, державний виконавець реалізує в цій юрисдикційній діяльності свої процесуальні права та обов'язки. Здійснено аналіз приписів чинних нормативно-правових актів, які визначають права та обов'язки державних виконавців. Детально розглянуто повноваження та відповідальність державних виконавців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
3. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2002. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> .Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України від 05.06.2012. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text>.
5. Кримінальний кодекс України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2533>.
6. Виконання судових рішень : навч. посібник . М. Штефан, М. Омельченко, С. Штефан. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 320 с. URL: https://www.pravo.vuzlib.su/book_z807_page_14.html.
7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2002. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n669>.